

Algota darba ienākuma nodokļi, Covid-19 laikā strādājot no mājām (2) 1/44/20



Nodokļu nodaļas direktore, Baltijas personāla un organizāciju pārveides pakalpojumu vadītāja, PwC Latvija

Irēna Arbidāne

Iepriekšējā nedēļā publicētā raksta nobeigums.

Darbs no mājām Latvijā ārvalsts uzņēmuma labā

Latvijas rezidents

Pirms personāla nodokļu maksāšanas pienākumu izvērtēšanas Latvijā jānoskaidro, vai ārvalsts uzņēmumam nav pienākuma reģistrēt Latvijā pastāvīgo pārstāvniecību ("PP"). Turpmāk rakstā aplūkots regulējums, pieņemot, ka šī pienākuma ārvalsts uzņēmumam nav (sīkāk par to sadaļā "Vai darbinieku ilgstoša strādāšana citā valstī rada darba devējam nodokļu riskus?")

Ja Latvijas nodokļu rezidents veic darba pienākumus Latvijā, normatīvie akti nosaka nodokļu maksāšanas pienākumu Latvijā. Nodokļu konvencijā paredzētie atbrīvojumi nedarbojas, un visi nodokļi par algu jāmaksā Latvijā no pirmās dienas.

Lai maksātu nodokļus Latvijā, nodokļu maksātājam vispirms jāreģistrējas VID. Likums nosaka, ka reģistrācijas pienākums ir fiziskajai personai, taču reģistrēties var arī ārvalsts uzņēmums. Kopējais nodokļu slogs no izvēlētā reģistrācijas veida nemainās.

Uzsākot vai turpinot tāldarbu no mājām Latvijā, jāreķinās, ka IIN jāmaksā Latvijā. Ja ir spēkā konvencija un ārvalsts uzņēmuma rīcībā ir darbinieka rezidenta sertifikāts, tad ārvalstī nodokļi nav jāmaksā.

VID ik gadu saņem datus no Latvijas bankām par rezidentu kontu apgrozījumiem. Analizējot šos datus, VID iegūst informāciju par personas kontā saņemtajiem ienākumiem un var uzdot jautājumus par nodokļu piemērošanu Latvijā. Ja VID konstatē, ka darbs veikts Latvijā, bet nodokļi nav maksāti, var sekot soda sankcijas, tādēļ iesakām reģistrāciju veikt laikus. Soda sankcijas par nodokļu nemaksāšanu un neregistrēšanos var sasniegt maksājamā IIN apmēru vai trīskāršu nesamaksātā VSAOI apmēru.

Latvijas nerezidents

Saglabājot ārvalsts nodokļu rezidenta statusu, bet ārvalsts darba devēja labā veicot darbu Latvijā, IIN jāmaksā Latvijā, ja vien netiek izpildīti konvencijas 15. panta otrā punkta kritēriji. Proti, personāla nodokļi Latvijā jāmaksā tad, ja persona uzturas Latvijā vairāk nekā 183 dienas 12 mēnešu periodā un atlīdzību par Latvijā veikto darbu attiecina uz Latvijas uzņēmumu vai PP, ko darba devējs izmanto Latvijā.

Ja IIN maksā Latvijā, tad personas rezidences valstī IIN nepiemēro. Visbiežāk IIN atbrīvojums iegūstams, iesniedzot gada ienākumu deklarāciju, ja gada ietvaros nodoklis maksājams dubultā.

VSAOI veikšana ir atkarīga no piemērojamā starptautiskā regulējuma. A1 sertifikāta iegūšanas gadījumā VSAOI Latvijā nav jāveic, turklāt vairums valstu paredz iespēju sertifikātu iegūt ar atpakaļejošu datumu.

Darbs ārvalstī Latvijas uzņēmuma labā

Ja Latvijas uzņēmuma darbinieks ārvalstī strādā attālināti, tad jārisina vairāki jautājumi:

1. Vai darbinieka atrašanās ārvalstī rada uzņēmumam pienākumu reģistrēties ārvalsts nodokļu vajadzībām atbilstoši tās normatīvajiem aktiem? Reģistrācija var būt nepieciešama dažādu nodokļu vajadzībām – darbaspēka nodokļiem, UIN un PVN (sīkāk par to sadaļā “Vai darbinieku ilgstoša strādāšana citā valstī rada nodokļu riskus?”)
2. Vai ārvalsts vai starptautiskie tiesību akti paredz izņēmumu no nodokļu maksāšanas vai nosaka laikposmu, kurā uzskatāms, ka nodokļi nav jāmaksā (piemēram, konvencijas 183 dienu izņēmums vai VSAOI veikšana tikai mītnes valstī, balstoties uz Regulu (EK) Nr.883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu un saņemto A1 sertifikātu)?
3. Kādā veidā jāmaksā nodokļi ārvalstī un kurš par to ir atbildīgs? Tas ir primāri svarīgi, lai saprastu, uz kuru personu var vērst nodokļu piedziņas darbības.
4. Kā izvairīties no dubultās nodokļu uzlikšanas Latvijā? Skaidrs, ka nodokļus dubultā par vienu un to pašu ienākumu nav jāmaksā, taču vienlaikus jānodrošina ātra un ērta nodokļu atgūšana. Latvijas normatīvie akti paredz procesu, kura ietvaros izņēmumu no IIN maksāšanas var īstenot darba samaksas izmaksas brīdī. Lai to veiktu, jāziņo VID par darbinieka atrašanos ārvalstī un jānodrošina iespēja pierādīt IIN samaksu ārvalstī. Tomēr praksē VSAOI parasti turpina veikt Latvijā, saņemot A1 sertifikātu, kurš ļauj VSAOI ārvalstī neveikt.

Gala rezultātā šādās situācijās ir samērā liels administratīvais slogs, jo vienu nodokli maksā Latvijā, bet citu – ārvalstī. Papildus nodokļu jautājumiem svarīgi ir izvērtēt nodarbinātības un darba drošības likumvidi (piemēram, vai nemainās atvaļinājuma piešķiršanas vai darbinieku atlaišanas kārtība).

Vai darbinieku ilgstoša strādāšana citā valstī rada darba devējam nodokļu riskus?

Darbinieku ilgstoša klātbūtne citā valstī, nevis tajā, kur ierasti tiek veikti darba pienākumi un ir reģistrēts uzņēmums, var radīt PP UIN vajadzībām. PP rašanos nosaka saskaņā ar valsts nacionālajiem tiesību aktiem un starptautisko regulējumu, t.i., konvencijas 5. pantu. Piemēram, Itālijas uzņēmuma darbiniekiem ilgstoši veicot darbu Latvijā, lielākoties būs nepieciešams izvērtēt Latvijas-Itālijas konvenciju, lai noteiktu, vai Itālijas uzņēmumam nerodas PP Latvijā.

PP var rasties, ja uzņēmumam otrā valstī ilgstoši ir noteikta vieta, kurā tas veic uzņēmējdarbību, piemēram, izplata preces, slēdz līgumus vai pieņem lēmumus. Arī mājas birojs, no kura darbinieks veic darbu uzņēmuma labā, var radīt šādu noteiktu uzņēmējdarbības vietu.

Darbinieki, kas Covid-19 pandēmijas pavasara fāzē palika mājās, lai strādātu attālināti, to darīja valdības noteikto ierobežojumu dēļ. ESAO iesaka šo mājdarbu uzskatīt par force majeure apstākļiem, nevis par uzņēmuma izstrādātu darbības taktiku vai prasību. Līdz ar to, ņemot vērā Covid-19 krīzes ārkārtējo raksturu un pieņemot, ka mājdarbs laika gaitā nekļūs par uzņēmuma darbības ikdienu, tam nevajadzētu radīt PP, jo –

1. mājdarbs nav pietiekami pastāvīgs vai nepārtraukts;
2. uzņēmumam nav piekļuves mājas birojam vai kontroles pār to, izņemot caur šo vienu darbinieku.

Ja valstu robežas atvērsies un atsāksies brīva kustība, tad radīsies jautājumi – cik ilgi mājdarbu var uzskatīt par force majeure un ar kuru brīdi PP noteikšanā piemēros vispārīgās normas?

Ārvalstu darbiniekiem ilgstoši strādājot Latvijā, jāizvērtē arī, vai uzņēmumam Latvijā nerodas pastāvīgā iestāde PVN vajadzībām, kuras rašanās nav atkarīga no PP.

Aktuāli!

Šā gada 3. un 4. decembrī PwC's Academy seminārā "Personāla nodokļu piemērošana Covid-19 apstākļos" informēsīm par izmaiņām personāla nodokļu piemērošanā. Seminārs būs īpaši noderīgs nodokļu speciālistiem, grāmatvežiem un personāla speciālistiem. Sīkāka informācija atrodama [šeit](#).